

arbeid var konkurransen mellom Armstrong og Aldrin påtagelig. Aldrin skulle etter planen bestige månen først, men Armstrong, som sjef for ekspedisjonen, klarte ved sterk lobbying å få endret dette. Aldrin tok hevn ved å la være å fotografere Armstrong da han berørte månens overflate.

Hvordan gikk det med dem etter berømmelsen? For mange ble et ordinert sivilt liv vanskelig. Det var som om en rockestjerne plutselig mistet sin stemme. Skilsmisse, lettere depresjon, alkohol og stoffmisbruk var ikke uvanlig. Flere koner hadde allerede før Apollo-ferdene fått nok siden mannen var borte fra familien i lang tid pga et hardt treningsprogram. En del fikk også merkelig nok økonomiske problemer siden de ble lønnet stort sett som kapteiner også etter sine bragder – med § 17000 dollar i året.

Endret måneferden dem? Hadde de lært noe? Mange svarte at de hadde opplevet hvor små vi mennesker egentlig er – noe de fleste av oss kan skrive under på, uten å ha vært ute i rommet. Endret seg? Nei, de ble som før.

Einar Kringlen
Nesbru

Har meningsløsheten mening?

Espen Hammer

Det indre mørke

Et essay om melankoli. 167 s. Oslo: Universitetsforlaget, 2004. Pris NOK 229 ISBN 82-15-00622-1

Dette er en filosofisk reflekterende bok om depresjon. Den har et godt og flytende språk uten at dette leder til en overforenkling av temaene, og henvender seg til den allment opplyste leser. Da jeg tok frem denne boken på stranden på Tenerife, syntes reise-

følget at dette var toppen av selvplaging. Disse reaksjonene illustrerer forfatterens poeng om depresjonens plass i dagens samfunn. Depresjonen er verdiløs, skadelig og noe som bør utsettes med medikamenter. Man skal til og med passe seg for å tenke over den. Depresjonens fenomenologi kan tilsynelatende støtte en slik innstilling. Verden, selvet og andre virker verdiløse, det gis ikke håp for fremtiden, og for den dypt deprimerede kan selvmordet fremtre som den naturlige løsning.

Forfatteren annonserer tre anliggender. Han vil anta at melankoli (denne betegnelsen har en lengre historisk fortid enn betegnelsen depresjon) har en mening, at den kan fortelle noe om den menneskelige tilværelse. Han vil «gi stemme til en erfa-

ring som i det moderne samfunn har forstummet». Videre vil han gå gjennom hvordan forståelsen av melankolien og dens uttryksformer har skiftet gjennom ulike kulturhistoriske perioder. Endelig ser han det som sentralt å tematisere melankoliens forhold til tiden. Han ser i melankolien et grunnprosjekt om å benekte egen og andres endelighet, dette at vi er utlevert til tiden og det forgjengelige.

Historiegjennomgangen er interessant. Melankolien er blitt knyttet til for mye og kald sort galle, planeten Saturn, syndig latenskap og treghet, besettelse av «middags-djevelen», genialitet, lediggang, intellektuell konsentrasjon med mye innesitting, og eksotiske overskridelser.

Hva med spørsmålet om hvorvidt depresjonen har mening? De greske filosofene forstod melankolien som en genisykdom, melankolien kunne løfte et menneske opp til fremragende prestasjoner innen filosofi, kunst og ledelse. I den tidlige kristendom var depresjon en synd fordi den kunne gjøre en likegyldig overfor Gud, men på den annen side kunne den som overvært depresjonen nærme seg det guddommelige. En ekstatisk tilstand kunne følge med overskridelse av selvet og identifikasjon med det hellige. Også i romantikken blir depresjonen knyttet til muligheten for overskridelse ved at veien ut av depresjonen antas å falle sammen med en kunstnerisk skapelsesprosess. Som en motvekt til «post»-postmodernismens traumatiske realisme i kunst og litteratur i 1990-årene, reiser forfatteren spørsmålet om romantikken kan gjenopplives. Jeg likte særlig tanken om forestillings-evnens (imagination) betydning. Genuin erfaring er bare mulig dersom vi lever oss inn i våre omgivelser og prøver å forestille oss sammenhenger mellom ellers døde gjenstander. Dette forutsetter en nærmest poetisk innstilling. I denne innstillingen ligger muligheten for en gjenoppdagelse av og en forsoning med hverdagen, «the plain sense of things».

Forfatteren avslører en svært god oversikt når han lett beveger seg mellom ulike områder som skjønnlitteratur, sosiologi, psykiatri og psykoterapi. Det er også prisverdig at forfatteren anstrenger seg for å gi en kritisk vurdering av hvert enkelt av de perspektivene han fremstiller. Noen ganger synes imidlertid mer overfladiske forestillingsbilder å ha overtatt for en grundig undersøkelse. Dette gjelder beskrivelsen av Becks kognitive terapi, der forfatteren ikke har tatt i akt Wittgensteins poeng om at ords mening er deres bruk i språket og røper lite kjennskap til psykoterapeutisk praksis. Videre kan man hevde at forfatteren ikke har lyktes i å gi en redusert nok analyse av depresjonens fenomenologi. Det er vanskelig å slutte seg til at en nostalgisk binding til fortiden er et essensielt trekk ved depresjon, selv om en pendling mellom depresjon og nostalgi kan forekomme i noen tilfeller. Det

spørs om forfatteren her har søkt å pynte på depresjonens enkelhet og brutalitet. Likeledes kan man undre seg over forfatterens påstand om at bare tradisjonell psykoanalyse gir en plausibel *forklaring* av depresjon. For eksempel kan delforklaringen at selvkritikken ved depresjon er aggresjon mot andre vendt innover, virke svært spekulativ. Disse siste kritiske bemerkningene må imidlertid ikke tas som innvendinger mot boken som sådan. De viser snarere tvert imot at forfatteren er engasjert og tar stilling.

Asle Hoffart
Modum Bad
Vikersund

Løfterik medisinsk krimdebut

Jorun Thørring

Skyggemannen

368 s. Oslo: Aschehoug, 2005. Pris NOK 262 ISBN 82-03-19032-4

Den velkjente kriminalhelten Kay Scarpetta har fått en «norsk halvsøster». Riktignok bor og arbeider Orla Os i Frankrike, men hun er norsk medisiner, oppvokst i Melbu i Nordland. Som sin mer berømte amerikanske kollega, er Orla Os spesial-

terforsker med rettsmedisinsk kompetanse. Begge er single, ambisiøse kvinner med et ustabil kjærlighetsliv.

Kvinnelige forfattere og kvinnelige helter dominerer dagens krimlitteratur, og det norske svaret på Patricia Cornwell heter Jorun Thørring, er født i Tromsø i 1955 og praktiserende gynekolog i Trondheim. Tør man gjette på at hun også har en viss frankofil orientering?

Handlingen i *Skyggemannen* finner nemlig sted i Paris under fotball-VM i 1998 (åpningskampen Brasil – Skottland er omtalt, men ikke Norges historiske seier over Brasil). To drepte, ukrainske studenter leder oss inn i en labyrintisk historie. Veien går via ikoner, legemiddelindustri og vingårder, og sporene peker mot en intelligent og kynisk masse-morder som også setter hovedpersonens liv i fare – akkurat som hos Cornwell.

Den gode kriminalroman hviler på to suksessfaktorer; en troverdig miljøskildring og et spennende plot. Beskrivelsen av Orla Os, og for så vidt også de andre personene vi møter, er høyst tilfredsstillende og de parisiske stemningene gjenkjennbare. Her er snuskete bakgårder, livlige markeder og romantiske kafeer. Språket er i hovedsak presist. Setningene er korte og fortellingen